

Vor Selvstendighed og vor Selvbestemmelsesret

Taler

Fridtjof Nansen

Dato

17 mai 1905

Sted

Akershus festningsplass,
Kristiania

Omstendigheter

17. mai

1 Norske Kvinder og Mænd!

Naar vi ser udover den bølgende Folkemasse af alvorlige Mænd og Kvinder, gamle og unge, under viftende Faner og rødmende Flag, og naar vi mindes, at i
5 hver en By i Landet, i hver Bygd mødes de paa samme Vis fra sit strenge Arbeide, og langt borte fra fremmede Lende søger i dag Normænds varmeste Tanker hid mod dette Land som mod et Brændpunkt, maa vi ikke da føle det som noget betagende, noget vidunderlig den Tanke, at det som bringer alle disse
10 Hjerter til at søge mod hverandre, alle disse Hjerter til at slaa raskere i dag, det rummes alt i et eneste lidet Ord, men et kjært Ord, som hver Gang det bare nævnes, varmer som den Sol, der skinner over os, og dette ene Ord heder: Norge.

Men vi føler det vel ogsaa alle, ligger det ikke i Luften, at iaar, at i dag klinger
15 dette Ord sterkere, varmere, mer staalsættende end nogensinde før. For det er da ikke bare Indbildning det, at vi synes Landet, Fjorden og de blaa Aaser i dag straalere saa fagert, som de aldrig har gjort; har vi ikke følt og set det alle, at det tause Haandtryk vi gav hverandre, var fastere, at det Øie som mødte Øie, var blankere end det pleiede? Er det ikke ogsaa saa, at den jublende Glæde, den
20 varmen Stoltthed vi kjendte inde i os ved vort Land og vort Folk, den har i dag faaet større Vingefang?

Men hvorfor, hvordan? Er det da ikke en Tid fuld af Bekymringer, med Vanskeligheder, kanske Trængsler i Vente? Aanei, det er en befriende, en
25 lykkelig Tid, vi lever i, for vi føler jo alle, at i de sidste Maaneder har det norske Folk voxet, har hver eneste norsk Kvinde og Mand lært at tænke større, lært at

lægge større Maal paa sig selv og sit Land, lært at glemme sit eget og det smaa.

30 Naar vore Sind nu løftes i Begeistring, naar vore Hjerter nu banker stærkere i trofast Fædrelandskjærlighed, er det ikke da med den Viden, at den Dag snart kan komme, da denne Begeistring, denne Trofasthed skal prøves, og er det ikke i Overbevisning om, at de skal staa Prøven, om at intet Offer kan blive saa stort, at vi ikke glad skal bringe det for det Land, som rummer dem og alt det som vi
35 har kjært?

Den 17de Mai er Fædrelandskjærlighedens Dag. Fædrelandskjærligheden er en primitiv, egoistisk Følelse, siges det; men vi er endnu ikke blevet saa moderne, Himlen være lovet, at vi ikke kan gløde af denne primitive Følelse, at vort Øie
40 ikke kan blive vaadt, og vort Indre ikke varmt ved Tanken paa vort Land; og lad os love hverandre aldrig at blive anderledes.

«For her hev me rudt, og her hev me butt,

45 og her er den Teigen, som Far min hev snudd.»

Dette Land, som det nu er, det er Arven fra vore Fædre, det er Frugt af deres Arbeide, som vi skal øget give til vore Børn; det rummer alt, som for os gjør Livet værd at leve.

50 Og denne vor stolteste Dag, hvad skal den bringe os? Den kan ikke bringe Følelser, som ikke før var der, ikke Kjærlighed til Land, ikke Tro paa dets Folk; men disse Følelser kan styrkes, og vi kan løftes; 17de Maibegeistringen er som en ren Kilde vi tyr hen til, for at øse af, baade Høie og Lave, og vende sterke tilbage
55 fra til Hverdagslivet.

Vor 17de Mai er en eneste sterk Vaarhymne til Frihedens Idé, til al Skabnings Livsmød og Trang til at springe ud fri og ubunden; slig sprang det norske Folk ud i nyt Vaarskrud den 17de Mai 1814, og i denne Følelse af Frihed møder vi
60 hverandre under Norges Flag hver 17de Mai og lader os i Flok løfte af Begeistring, og vi vender tilbage til vort Kjøbmandsskab og vor Ager med styrket Tro paa vort Folk, paa os selv og paa Værdien af vort Arbeide.

Men 17de Mai kan ikke nævnes for nogen Normand, uden at hans Tanker søger
65 Eidsvold, og Aarstallet 1814 staar for ham. Kloge, fremsynte og modige var de

Mænd, som i dag for 91 Aar siden grundlagde vor Frihed. Lad os mindes hvad Norge var den gang, forarmet efter Krig og Hungersnød, med ødelagte Finanser, truet ikke alene af det større Sverige, men af Europas Stormagter; og
70 alligevel fandt disse uforsagte, fremsynte Mænd at maatte staa op for Norges fulde Frihed og Selvstændighed; - og saa skulde vi nu betænke os paa at følge deres Exempel; betænke os paa at staa op for samme Ret; Nei, lad os sænke vore Faner i Ærbødighed for de Mænds Minde, mens vore Tanker i dyb Taknemlighed gaar til Eidsvold, og alle - Minister og Arbeider - lover vi
75 hverandre, at hvad de har givet os, skal vi alle som én trofast værge; Veien til Norges Underkuelse gaar over vore Liv.

Vi klager ofte over at være et fattigt lidet Folk, som ikke skulde kunne staa paa vore egne Ben; men mon vi har Grund til at misunde de store Stater og deres
80 Borgere? Jeg tror nei. Ryd de smaa Folk ud af Verdenshistorien, hvad bliver der da igjen? Vi skal mindes, at de store Fremskridt i Menneskeheden er altid udgaat fra de smaa Samfund, lige fra Jødernes og Grækernes Tid og de smaa italienske Republiker under Renæssansen, og det ligger sikkert noget dybere til Grund for dette: i de smaa Stater er de enkelte Borgere vaagnere, de maa anspænde alle sine
85 Evner og rette Blikket ogsaa udad.

En Normand gikk en Dag fornylig gjennem en af Europas Hovedstæder, han var træt af det evige Jag mellem fremmede Interesser og bekymrede Tanker paa sit Fædrelands Fremtid.

90 Han kom forbi vedkommende Lands Rigsdagsbygning, som i pralende Pragt reiste sine Stenmasser mod Himlen med prangende Nationalmonumenter og Statuer foran. Han tænkte paa sine egen Hovedstads beskedne Storthingsbygning; og han saa et Øieblik næsten med Misundelse paa disse
95 Borgere, som, tilhørende en mægtig Nation, ikke behøvede at tænke med Bekymring paa Fremtiden, som kunde gaa hver til sit Arbeide i Myretuen, uden at ofre selve Myretuens Bestaaen en Tanke.

Men da var det to Ting som slog ham: det ene var, at vistnok kan vi Smaafolk
100 ikke optage Kampen med de store i at bygge svære Pragtbygninger af Sten, det vilde være latterligt at gjøre det, men i Aandens Rige kan vi kanske bygge lige høit og lige varigt, og derigjennem bevise vor Ret til at leve. Og hans Tanker søgte et Genis mægtige Aand, den bygger høiere og finere, dens Bygninger skal leve længe efter at disse Stene er forvitret. Noget andet som slog ham endnu

sterkere var, at netop i denne Tryghed ved at tilhøre en mægtig Nation, netop
deri ikke at behøve at være Individ, men bare et Numer, deri ikke at behøve at
tænke paa, at noget afhænger af mig, ligger jo en Fristelse til Sløvhed og til
Svaghed, og han blev glad og stolt ved Tanken paa at tilhøre et lidet Folk, hvor
110 Individet endnu gjelder, hvor hver enkelt Borger har sin Pligt til at tænke paa
Landet, har sin Opgave, som han ikke i Ligegyldighed kan overlade til andre.

Og dette vil vi huske og lægge os paa Sinde: vi har enhver af os vort Løft at tage,
ikke bare for os selv, men for vort Land, og ingen af os kan svinge.

115 Vi har Tro paa vort Folks Evner og dets Fremtid, selv om det er lidet; lad denne
vor Tro lyse af vore Handlinger! Nu vil den trænges, for hvad er der hændt? Der
er hændt det merkelige, at vi alle staar fast og enig sammen, med Tillid til
hverandre og Tillid til os selv, og ser forventningsfulde mod en usikker Fremtid,
120 ventende uden Frygt paa hvad som vil kræves af os, sikre paa at hvad det end
blir, saa vil vi gi det.

Vi er et taalmodigt og fredselskende Folk, og vi har derfor fundet os i meget;
men vi lader os ikke trampe paa; her er Øieblikke i et Folks Liv, som det er i en
125 Mands, da en siger: hellere, om galt skal være, falde med Ære end leve med
Skam.

Et Folk kan bare voxe paa at tage den Sag op, som det ikke med Hæder kan lade
ligge, selv om det maatte føre til Nederlag.

130 Vi vil huske, at det kan times et Folk en værre Ulykke end et ærligt Nederlag; ti
Gange værre er frivillige Ydmygelser ved en vaklende svag Optræden, hvorover
vi selv og vor Efterslegt maa føle Skam. Daarligere Arv kan vi ikke give vore
Børn.

135 Lad os mindes Ibsens Ord:

«Gaar til sin Gjerning de norske Mænd,
140 viljeløst, vimrende, ved ei hvor hen - -

- -

sætter de Æren i Flugt og i Fald»,

og lad os være sikre paa, at de Ord aldrig skal passe paa os og vor Slegt.

150

Der tales om Offer, men det er ikke Offer det at give alt, sin sidste Hvid, sit Liv for sit Lands Frihed. En Tiger slaas saa længe den kan røre et Lem for sin Yngel; men et Folk er da ikke uslere, det værger til sidste Evne sin Selvstændighed og sin Arne.

155

Vi er nu klare paa, komme hvad komme vil, vi maa og skal værne om vor Selvstændighed og vor Selvbestemmelsesret i egne Anliggender, paa vor Ret maa vi nu staa eller falde.

160

Der har været Tider, da det saa ud som om Maalet paa en Mand var blevet lidet her i Norge, Tider da det saa ud som vi var blevne saa beskedne, saa lidet stolte, at vi ikke skammede os ved at vise os smaa, og at tænke paa Vinding for Person eller Parti; men det var bare et Skin, det har disse Tider vist.

165

Vi havde Mistillid til hverandre, kanske mest til os selv, vi var for vante til aldrig at kunne blive enige om nogen Ting, vante til at stampe i det daglige Livs Trædemølle af Smaatteri, til vi troede vi var røvet Evnen til et stort samlet Tag; og denne Mistillid var det vel som gjorde, at det en kort Tid saa ud som om vi vaklede, og som om vi tvivlende saa os om efter Mænd; det glædeligste vi nu har oplevet er vel uden Sammenligning den Evne hele vort Folk har vist, til at tænke stort, til at se forbi alle Døgnetts nærmeste Krav; den maalbevidste Samling, som uanset Partigjerder, uanset tidligere Standpunkter, har voxet sig sterkere og sikrere for hver Dag; den voxne Mands Ro og faste Vilje, som har lagt sig over det hele Folk, og gjør os alle trygge. Et Storthing, hvis enstemmige Fasthed vi alle stoler paa; en Regjering, i hvis Hænder vi med Tryghed ser Landets Skjæbne. Sjelden har vi havt en Regjering, som i sig har forbundet saa meget Dygtighed med en saa fast og maalbevidst Vilje, og aldrig har en norsk Regjering havt et saa enig Folk i tryg Tillid bag sig. Men den kan ogsaa trænge det, for den gaar til en stor og vanskelig, men netop derfor ogsaa taknemlig Opgave.

180

Vi kan sige dem i dag, baade Storthing og Regjering: gaa til eders Gjerning i Ro og stol paa, at den Begeistring, den Offervillighed, som nu gennemgløder os, er

ikke en Rus for Dagen, den skal holde ud.

185

Nu er alle Veie tilbage og til Siden stængte, nu er der bare en Vei og den bærer frem, frem kanske gjennem Vanskeligheder og Trængsler, men frem til os selv, til et frit Norge.

190

Nu er vi enige, det er sandt og maa være det. Men lad os ikke overdrive dette med Enigheden. Et Folk som altid var det, det vilde gaa med det, som med en Mand som altid var enig med sig selv, det maatte snart stanse i sin Udvikling. Jo hvassere Tanker og Meninger brydes, des [feilskr: der] sterkere Aandsliv, og desto høiere naar hver enkelt Tanke; thi Tanker som Viljer øges ved Modstand.

195

Men vi har jo ikke været udsat for at stagnere paa den Vis, for Enighed har aldrig i Historien været et Særkjende for Normændene. Hos os var Afstand Gaard og Gaard og Grænd og Grænd imellem saavidt store, at Granden havde ikke Tid til at rende til nærmeste Grande, for at finde sin egen Mening i hver liden Sag; han
200 maatte gjøre sig op den selv, selvhjulpen og stolende paa sin egen Evne.

205

Paa den Vis blev vi kanske, fra Vikingetiden til nu, for meget et Folk af selvrådige Individer, som ikke var saa medgjørliche med Granden, som ønskelig kunde være; det klages der jo over endnu der østfra. Denne Tilbøielighed til
210 selvrådig Individualisme er det vel, som har sat sin ypperste Frugt i en Ibsen, som har formet Sætningen, at den Mand er sterkest, som staar mest alene. Denne Sans for Ensomheden er vistnok i vor Historie blevet en Svaghed, idet vi har havt vanskelig for at slutte os sammen saa fast som ønskelig var, selv mod Overgreb udenfra. Dertil kom jo ogsaa, at vort fattige og uveisomme Fjeldland
215 fristede ikke mange Fiender, som kunde tvinge os sammen. Men alligevel skal vi ikke bare klage over dette, slig som Naturen har gjort os, er vi nu engang, og det er kanske ogsaa vor Styrke. Ser vi tilbage paa det Aarhundrede, som gikk - ja tilgiv mig, om jeg nu bliver Chauvinist, det kan ikke helt undgaaes paa en Dag som i dag - ser vi tilbage paa det Aarhundrede, saa bliver vi vel alle lidt stolte over den
220 Række lysende Navne, som da stiger frem for os, og som vi, et Folk paa halvanden til to Millioner, har frembragt paa Aandens forskjellige Omraader i den korte Tid. Og ser vi paa disse Mænd, saa er alle de Individer, som ikke har været ræd for Ensomheden, [r]æd for at staa alene, aandelige Vikingenaturer, for hvem Kampen var Livet, og Livet var Kamp; tænk bare paa en Wergeland, eller en Bjørnson, eller en Ibsen, kunde de sprunget fra noget andet Folk? Det var, som da en ny Vaar af Uafhængighedstrang vaagnede i denne Folkestamme ved

Aarhundredets Begyndelse, under mange og haarde Trængsler; saa satte den Skud paa Skud. Det første var en Abel, ragende høit op over al Samtid, - og det
225 sidste, ja det sidste haaber vi, er endnu skjult langt, langt frem i en ukjendt Fremtid.

Lad os derfor ikke bebreide hverandre for meget, at vi har vanskelig for at blive enige. Men lad os tro, at naar vi først bliver det, da er der ogsaa en ubøielig Kraft
230 i den Vilje, som knytter os fast sammen; én Vilje i os alle, som lover, at det Maal, vi har sat, det skal vi ogsaa naa.

Naar vi ser tilbage bare paa de sidste tyve Aar i vort politiske Liv, saa har der været megen Splittelse og bitter Strid, det er sandt.

235 Parti har staaet mod Parti, Søn mod Fader, Broder mod Broder, Hustru mod Mand. Men er det ikke i Grunden noget skjönt i denne Hengivelse for Ideer, som uanset personlig Vinding gaar over alle andre Livets Hensyn? I vil kanske svare, at mer Tolerance overfor skillende Meninger var bedre. Det er sandt, det
240 er mere overlegent, mere kultiveret, men Tolerance er ofte Tegn paa Lunkenhed.

Og lunkne er vi da heldigvis endnu ikke naaet til at blive. For os er Ideerne endnu Livet, for os er de Kjød og Blod, og vi er rede til naarsomhelst at ofre
245 Kjød og Blod for dem. Ja for det er vi. Vi kunde leve rolig videre i lunken Tolerance og i materielt Velvære, naar vi bare kunde døde i os Ideerne om Frihed, Selvstændighed, national Ære, for det er jo bare Ideer[,] Drømme; men røv Livet for Ideerne, Drømmene, og den Stolthed, som bliver igjen, er ikke værd at holde Liv i.

250 Men hvis vi nu ikke havde været saa uenige, hvis vi ikke hver for os havde kjæmpet saa bittert for vore Overbevisninger om det rette og gavnlige for vort Land, havde vi da saa fyldig faaet udvexlet og uddybet vore Tanker, havde vi da med samme Styrke og samme urokkelige Overbevisning staaet sammen i dag?

255 Og saa er der endnu en Ting til, som der ligger Kraft i; naar et sligt Folk bliver enig, saa er det fordi Sagen var saa klar, Valget var saa enkelt, at det var umuligt længer at være uenige. Og netop fordi vi mødes fra skilte Veie i trofast Haandslag, netop derfor ser vi med dobbelt Tillid Fremtiden imøde; vort
260 Samhold skal ingen forstyrre indtil denne store Sag er gennemført, denne store

Sag, som heder Norges Selvstændighed og Selvbestemmelsesret i egne Anliggender, fordi ingen nye Momenter kan bringes ind, som vi ikke selv forlængst har gennemtænkt og udkjæmpet.

265

Men paa samme Vis ser vi ogsaa en fjernere Fremtid trygt imøde, naar den store Dag oprinder, at de to Folk, det svenske og det norske, paa lignende Maade kan mødes fra sine skilte Veie til trofast Haandslag, og at den Dag vil komme, det føler vi vel alle, da vil et Samhold og en Samfølelse skabes, som aldrig kan bygges paa nogen Papirunion eller paa nogen Tvang. Thi det som paa denne Maade bindes, springer første Gang, det bliver prøvet.

270

Men det, som er bundet i naturlig, frivillig Samfølelse, det holder ogsaa, naar de haarde Tider kommer.

275

Men før dette kan ske, maa vi have vor Sag udgreiet. Og at den skal blive greiet, det ved vi; vi kan møde Modstand fra mange Hold, men Modstand, den kan bare styrke Mænds Vilje, den kuer Trælle.

280

Lad os tro, vi er et Folk af norske Kvinder og Mænd, som ikke vil have noget givendes. Vi kan ikke modtage vor Selvstændighed som Almisse, som noget vi tigger om. Vi vil holde paa den vi har, og har vi den ikke, saa maa vi selv sørge for at vi har den.

285

Lad os tro, at vort trefarvede Flag skal altid hver 17de Mai vaie frit paa Stangen som i dag, over et Folk med Tro paa sig selv og med Tro paa sin Fremtid, det skal vaie over et Norge.

290

Kilde

Aftenposten 18. mai 1905

295

Emner

17. mai-tale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/vor-selvstendighed-og-vor-selvbestemmelsesret>